

Maa- ja metsätilojen monet kasvot

14.3.2023

SeAMK selvitti maa- ja metsätilojen tulevaisuuden näkymiä sekä omistajanvaihdossuunnitelmia laajassa tutkimuksessa, johon vastasi 1083 maa- ja metsätilojen omistajaa eri maakunnista. Tutkimusaineisto kerättiin MTK:n jäsenilleen välittämänä sähköpostikyselynä loka-marraskuussa 2022. Tutkimus osoittaa, että maa- ja metsätiloista löytyy erilaisia ryhmiä tuotantosuunnittain ja sen mukaan, onko yritys pää- vai sivutoiminen.

Sivutoimisuus ja monialaisuus korostuvat

Tutkimus osoittaa, että maa- ja metsätilat ovat hyvin usein sivutoimisia. Kyselyyn vastanneissa sivutoimisia maa- ja metsätiloja oli 69 %. Nuoremmista sivutoimisista (korkeintaan 55-vuotiaista) maa- ja metsätilojen omistajista suurin osa harjoittaa yritystoimintaa palkkatyön ohella, kun taas vanhemmassa yli 55-vuotiaiden ikäryhmässä korostuu sivutoimisuus eläkkeen tai muun vastaavan ohella. Nuoremmilla ja sivutoimisilla maa- ja metsätilojen omistajilla on useammin korkeampi koulutus kuin vanhemmilla ja päätoimisilla. Erityisesti sivutoimisten osalta voi sanoa, että he ovat usein korkeasti koulutettuja.

Yhtiömuotona on useimmiten maa- tai metsätalouden harjoittaja, yksityinen elinkeinonharjoittaja tai toiminimi. Suuri osa yrityksistä harjoittaa päätoimialanaan metsätaloutta. Seuraavaksi eniten on kasvinviljelytiloja ja sen jälkeen eläintiloja. Päätoimisuus toisaalta jakaa maa- ja metsätiloja: päätoimisissa on selkeästi enemmän kasvi- ja eläintiloja ja sivutoimisissa metsätiloja. Jos jakautumista verrataan ikäryhmittäin, nuoremmassa ikäryhmässä on enemmän päätoimisia eläintalouden harjoittajia ja vanhemmassa ikäryhmässä päätoimisia metsätalouden harjoittajia. Näyttää myös siltä, että maa- ja metsätilat hyvin usein yhdistävät eri toimialoja. Varsinkin päätoimisten osalta suurin osa harjoittaa myös jotain muuta toimialaa päätuotantosuunnan lisäksi. Luonnollisesti tämä on suurimmalla osalla metsätalous tai kasvinviljely, mutta moni tarjosi myös koneurakointia.

Maa- ja metsätilat kulkevat suvussa

Maa- ja metsätilat kulkevat useimmiten suvussa. Suurin osa on tullut omistajaksi sukupolvenvaihdoksen myötä ja 64 %:lla sukupolvenvaihdos on vähintään toinen kyseisellä tilalla. Päätoimisissa tämä osuus on vielä suurempi kuin sivutoimisissa. Sivutoimisissa on suhteessa enemmän yrityksen perustaneita kuin päätoimisissa. Nuoremmassa ikäluokassa (55 vuotta tai alle) liikevaihto on suurempi kuin yli 55-vuotiailla. Nuoremmista päätoimisista 29 % ilmoittaa liikevaihdokseen yli 400 000 euroa, kun yli 55-vuotiaista vastaava prosenttiosuus on 17 %. Nuoremmista sivutoimisista yli 40 000 euron liikevaihdon omaa 28 % ja vanhemmista sivutoimisista 15 %.

Kaksi erilaista ryhmää tunnistettavissa

Aineistosta tunnistettiin kaksi toisistaan selkeästi erottuvaa ryhmää. Toisen ryhmän muodostivat päätoimiset, kehittämiseen ja kasvuun enemmän panostavat pääsääntöisesti kasvinviljely- tai eläintilat. Näillä liikevaihto oli hieman suurempaa, kasvua tavoiteltiin useammin ja he olivat hieman nuorempia (keski-ikä 54 vuotta). Näiden tilojen omistajat olivat lähes kaikki sukupolvenvaihdoksen kautta yrittäjiksi tulleita eli jatkoivat suvun perinteitä tilallaan. Heistä suurin osa (69 %) uskoi sukupolvenvaihdokseen myös tilan tulevaisuuden osalta, mutta toisaalta yllättävän moni (17 %) oli lopettamassa. Toisen ryhmän muodostivat sivutoimiset, kehittämiseen ja kasvuun vähemmän panostavat pääsääntöisesti metsätilat. Näiden omistajat olivat suurimmaksi osaksi korkeasti koulutettuja, jotka muun toimen ohessa hakivat tilasta lisätuloja. Verrattuna toiseen ryhmään, tässä oli enemmän yrityksen perustaneita tai ostaneita, vaikka sukupolvenvaihdos olikin tyypillisin tapa tulla tilan omistajaksi. Jatkuvuusnäkymien osalta tässä ryhmässä oli enemmän myymistä suunnittelevia kuin toisessa ryhmässä ja lopettamista suunnitteli selvästi harvempi verrattuna toiseen klusteriin. Silti tälläkin ryhmällä sukupolvenvaihdos oli suosituin vaihtoehto tulevaisuuden näkymälle.

Näyttääkin siltä, että maa- ja metsätilat jakaantuvat kahteen tyyppiin, joista suurempi osuus on sivutoimisia metsätiloja, jotka eivät hae kasvua ja eivätkä panosta kehittymiseen. Pienempi osuus on päätoimisia kasvinviljely-/eläintiloja, jotka haluavat kehittää ja kasvattaa toimintaa jatkaessaan suvun perinteitä ja viedessä niitä myös seuraavalle sukupolvelle eteenpäin.

Yrittäjyyden edistämisessä huomioitava maa- ja metsätilojen monet kasvot

Yhteenvetona voi todeta, että maa- ja metsätiloja yhdistää ylisukupolvisuus eli 3/4 on ryhtynyt sukupolvenvaihdoksen kautta yrittäjäksi. Myös monitoimialaisuus on tyypillistä maa- ja metsätiloille. Muutoin maa- ja metsätiloilla on monenlaiset kasvot. Tämän tutkimuksen aineistossa lähes 70 % tiloista oli sivutoimisia ja merkittävä osa metsätiloja. Heille on tyypillistä korkea koulutustaso. Päätoimisia eläin- tai kasvitiloja on huomattavan pieni osa kaikista maa- ja metsätalousyrityksistä. Hyvin heterogeenisistä taustoista johtuen yrittäjyyden edistäminen maa- ja metsätilojen osalta edellyttää hyvin monenlaisia toimenpiteitä. Fokuksessa pitäisi olla ennen kaikkea päätoimiset ja aktiiviset, kasvuun ja kehittämiseen panostavat maa- ja

metsätilat.

Tutkimuksesta

Tutkimus on osa Maaseutuyritysten omistajanvaihdosekosysteemin kehittäminen – Matalan kynnyksen omistajanvaihdospalvelut myyjille ja ostajille hanketta (MOP). Valtakunnallista ja EU-osarahoitteista (Maaseuturahasto) hanketta toteuttavat yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun kanssa Suomen Yrittäjät, Suomen Uusyrityskeskukset ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK. Hankkeen päätavoitteena on valtakunnallisen matalan kynnyksen neuvontapalvelujen verkoston rakentaminen edistämään maaseutuyritysten omistajanvaihdoksia. Tutkimuksen toteuttamisesta on vastannut Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Linkki selvitykseen: https://www.theseus.fi/handle/10024/791426**Sanna Joensuu-Salo**
tutkijayliopettaja, dosentti
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Juha Tall
asiantuntija, TKI,
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Elina Varamäki
vararehtori, dosentti,
Seinäjoen ammattikorkeakoulu